

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII
Autoritate de stat autonomă

București, Piața Valter Mărăcineanu nr. 1-3, et. 2, tel/fax. +40-21-3126578,
e-mail: cncd@cncd.org.ro
Operator de date cu caracter personal nr. 11375

HOTĂRÂREA 411
din data de 17.10.2011

Dosar nr.: 343/2011

Petiția nr.: 5523/26.09.2011 conexată cu petiția nr. 5554/27.09.2011

Petent: Fundația pentru Apărarea Cetățenilor Împotriva Abuzurilor Statului, L
O V

Reclamat: T B , Președintele României.

Obiect: Afirmații cu caracter discriminatoriu la adresa persoanelor cu dizabilități.
Dreptul la demnitate personală.

I. Numele, domiciliul sau reședința părților.

I.1. Numele, domiciliul, reședința sau sediul petenților:

I.1.1. Fundația pentru Apărarea Cetățenilor Împotriva Abuzurilor Statului cu
cu sediul în București, Str. Gârlei, nr.1B Sector 1;

I.1.2. L O V , președintele Comisiei pentru Egalitate de Sanse
din cadrul Senatului, Parlamentul României, cu adresă de corespondență în
București, Calea 13 Septembrie, nr. 1-3, Sector 5.

I.2. Numele, domiciliul, reședința sau sediul reclamatului:

I.2.1. T B , Președintele României, cu adresă de corespondență la
Administrația Prezidențială cu sediul în București, B-dul Geniului, nr.1-3, sector 6.

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare.

În cadrul Emisiunii „Ultimul Cuvânt” de la postul de televiziune B1 TV, din data de 22.09.2011, Președintele României a făcut următoarea declarație: *“80% din români sunt convins că vor să își aleagă șeful de stat. Bun, rău, dar știu că îl schimbă. Ce te faci cu unul care e pe viață și mai lasă și moștenitori? Dacă iese vreunul cu dizabilități, ce te faci? Rămâi cu el șef de stat?”*, afirmație ce este considerată a fi discriminatorie la adresa persoanelor cu dizabilități.

III. Procedura de citare.

1. Fundația pentru Apărarea Cetățenilor Împotriva Abuzurilor Statului a fost citată prin adresa nr. 5523/27.09.2011, petenta L O V a fost citată prin adresa nr. 5554/27.09.2011, iar partea reclamată a fost citată prin adresa nr. 5546/27.09.2011, astfel fiind îndeplinită procedura legală de citare, conform OG nr.137/2000, republicată.

2. La termenul de audieri stabilit pentru data de 03.10.2011, Fundația pentru Apărarea Cetățenilor Împotriva Abuzurilor Statului a fost prezentă prin consilier juridic dna. O C F și depune petiția cu semnătura reprezentantului legal. Petenta, doamna Senator L O V a fost prezentă.

3. Partea reclamată, domnul Președinte al României, T B nu a fost prezent, dar și-a exprimat în scris punctul de vedere prin adresa nr. 5638/30.09.2011.

IV. Susținerile părților.

Susținerile petentelor.

1. **Petentele**, Fundația pentru Apărarea Cetățenilor Împotriva Abuzurilor Statului(FACIAS), și doamna L O V , consideră discriminatorie afirmația părții reclamate: *“80% din români sunt convins că vor să își aleagă șeful de stat. Bun, rău, dar știu că îl schimbă. Ce te faci cu unul care e pe viață și mai lasă și moștenitori? Dacă iese vreunul cu dizabilități, ce te faci? Rămâi cu el șef de stat?,”* afirmație făcută în cadrul Emisiunii „Ultimul Cuvânt” de la postul de televiziune B1 TV.

2. Petentele, consideră că din aceste declarații, asumate de T B în calitate de Președinte al României, reiese în mod explicit caracterul presupus incompatibil al funcției supreme în stat cu orice formă de dizabilitate, fie ea și fizică, deci irelevantă în exercițiul unei funcții publice.

3. Petentele, consideră abuzivă și flagrant discriminatorie afirmația Președintelui României care anulează astfel principiul egalității de șanse și a egalității în fața legii a tuturor cetățenilor, indiferent de dizabilitățile acestora.

4. Prin **punctul de vedere** depus la dosar în cadrul ședinței de audieri, Fundația pentru Apărarea Cetățenilor Împotriva Abuzurilor Statului, solicită **respingerea excepției nulității petiției**, arătând faptul că este semnată petiția de către reprezentantul legal al fundației, domnul O R , așa cum reiese și din statutul organizației, ambele depuse la dosar în cadrul ședinței de audieri din data de 03.10.2011.

5. Cu privire la **excepția în ce privește imunitatea Președintelui României**, excepție invocată de partea reclamată, în cadrul ședinței de audieri din data de 03.10.2011, petentele solicită respingerea excepției, subliniind faptul că, Președintele este *“apărat de răspundere pe durata mandatului și după încetarea acestuia”*, strict pentru faptele săvârșite în legătură cu prerogativele funcției. Opiniile personale exprimate de Președintele României în cadrul emisiunii de la postul de televiziune B1TV nu pot fi calificate sau încadrate, în niciun fel, oricât de tare s-ar extinde sfera, în categoria de afirmații sau opinii exprimate în exercitarea funcției. Dinpotrivă, art.80 alin.2 arată că Președintele

veghează la respectarea și aplicarea prevederilor Constituției, printre care și dreptul la un tratament egal, ca și drept fundamental al cetățenilor României.

6. În cuprinsul Constituției, actul normativ care stabilește și definește atribuțiile prezidențiale, nu este precizat faptul că opiniile personale trebuie transmise către populație la ore de vârf.

7. Exprimarea unei păreri, strict personale și care nu angajează în nici un fel instituția prezidențială, nu are legătură cu atribuțiile șefului statului.

8. Cu privire la fondul cauzei, FACIAS consideră că, relevantă în prezenta cauză, are și dispozițiile Protocolului nr.12 la CEDO, art.1 și 2, conform caracterului de cea mai înaltă autoritate în materia drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, astfel încât legislația internă cu privire la aplicarea principiului nediscriminării trebuie raportată la hotărârile CEDO.

9. În ce privește **excepția lipsei calității procesuale active** a doamnei Senator L O V , în calitate de președinte a unei Comisii din Parlamentul României, invocată de partea reclamată, în cadrul ședinței de audieri din data de 03.10.2011, petenta, doamna L O V solicită respingerea excepției, arătând faptul că petiția este o consecință a numeroaselor sesizări primite la Comisia pe care o conduce, iar Comisia neavând competența de a soluționa asemenea petiții, a sesizat instituția competentă în domeniu, respectiv Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării nefiind vorba despre o anchetă parlamentară.

10. Deasemenea, se pune în vedere activitatea de interes public pe care o are Parlamentul României, Comisia pentru Egalitate de Șanse, în subsidiar, fapt ce dovedește legitimarea procesuală activă de a sesiza instituțiile de specialitate ale statului, în momentul în care se pune în discuție încălcarea anumitor drepturi, libertăți, etc.

11. Petenta L O V , pune în vedere faptul că, reclamatul este recidivist, cu referire la apelativul *țigancă împutită*.

Sușinerile părții reclamate.

1. Prin **punctul de vedere** emis și depus la dosar înregistrat cu nr. **5638/30.09.2011**, partea reclamată arată faptul că, Fundația pentru Apărarea Cetățenilor Împotriva Abuzurilor Statului, nu indică numele și calitatea celui care reprezintă petenta, conform art.11 alin.1 lit.b, din Procedura internă de soluționare a petițiilor și sesizărilor, solicitând punerea în aplicare a art.20 și 65 din aceeași Procedură. Astfel, reclamatul **invocă excepția nulității petiției și casarea acesteia**

2. Prin același punct de vedere depus la dosar, partea reclamată arată că din modul în care a fost redactată petiția, purtând antetul Parlamentului României, rezultă că doamna senator nu a sesizat în mod legal Consiliul, formulând astfel petiția în calitate de președinte al Comisiei pentru egalitatea de șanse din Senatul României. Astfel, având în vedere prevederile art.28 din O.G. nr.137/2000, republicată precum și art.5, 7 și 8 din Procedura internă de soluționare a petițiilor și sesizărilor, în sensul în care legiuitorul a înțeles să identifice expres sfera persoanelor care pot sesiza Consiliul, partea reclamată invocă **excepția inadmisibilității petiției nr.5554/27.09.2011**.

3. Nici o altă dispoziție constituțională nu prevede posibilitatea efectuării unei anchete parlamentare în legătură cu activitatea sau faptele Președintelui României.

4. Înțelegând să sesizeze Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, autoritate de stat în domeniul discriminării, autonomă, cu personalitate juridică, aflată sub control parlamentar, potrivit art.16 din O.G.137/2000, în calitatea pe care o deține, doamna senator urmărește să atragă o formă de control parlamentar indirect, ce excede dispozițiilor constituționale în vigoare.

5. Cu privire la **calitatea persoanei reclamate**, se arată faptul că art. 84 din Constituție stipulează: „*Președintele României se bucură de imunitate*”. Imunitatea Președintelui presupune că este apărat de răspundere, pe durata mandatului și după încetarea acestuia, pentru faptele penale, contravenționale sau generatoare de prejudicii săvârșite **în legătură cu prerogativele funcției**.

6. Afirmatia Președintelui României nu întrunește elementele constitutive ale discriminării, prevăzute de art.2 alin. 1 din O.G.137/2000 neavând ca scop sau ca efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic.

7. Partea reclamată solicită **admiterea excepției nulității petiției nr.5523/26.09.2011 și admiterea excepției inadmisibilității petiției 5554/27.09.2011**, în raport de modalitatea de sesizare. Deasemenea solicită **admiterea excepției inadmisibilității** petițiilor și respingerea acestora, având în vedere dispozițiile **art.84 din Constituția României**.

8. Pe **fondul cauzei** solicită respingerea petițiilor ca nefondate, întrucât fapta nu întrunește elementele constitutive ale discriminării, așa cum este definită de art.2 alin.2 din O.G. nr.137/2000.

V. Motivele de fapt și de drept.

1. În **fapt**, Colegiul Director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), reține că în data de 22.09.2011, prezent în cadrul emisiunii „*Ultimul Cuvânt*”, de la B1 TV, reclamatul, dl. T B Președintele României, a făcut următoarea afirmație, în contextul discuției pe marginea vizitei regelui Mihai și a discursului care va avea loc în Parlamentul României, întrebând fiind dacă suspectează un plan de instaurare a monarhiei: „Nu, e o copilărie. 80% din români sunt convinși că vor să-și aleagă șeful de stat, bun, rău, cât e, dar știu că-l schimbă. Ce te faci cu unul care este pe viață, și pe urmă îți mai lasă și moștenitori. Dacă, Doamne ferește, iese vreunul cu dizabilități, ce te faci? Rămâii cu el șef de stat? Astea sunt deficiențele monarhiilor.”, afirmație considerată a fi abuzivă și flagrant discriminatorie, care anulează principiul egalității de șanse și a egalității în fața legii a tuturor cetățenilor, indiferent de dizabilitățile acestora, conform criteriului invocat în prezenta speță.

2. Reclamatul, prin punctul de vedere depus și înregistrat la dosarul **cauzei** solicită, pe cale de excepție, **admiterea excepției nulității petiției nr.5523/26.09.2011, admiterea excepției inadmisibilității petiției nr.5554/27.09.2011, admiterea excepției inadmisibilității ambelor petiții**

conexate, conform art.84 din Constituția României, iar pe **fondul cauzei** solicită respingerea petițiilor, ca nefondate.

3. Pe cale de consecință, Colegiul Director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, având în vedere dispozițiile **art.63 din Procedura Internă de Soluționare a Petițiilor și Sesizărilor**, publicată în Monitorul Oficial nr. 348 din 6 mai 2008, ce prevede că „(1) *Colegiul director se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care nu mai necesită, în tot sau în parte, analizarea în fond a petiției.* (2) *Excepțiile vor putea fi unite cu fondul dacă este nevoie să se administreze dovezi în legătură cu soluționarea în fond a petiției.*”

4. Astfel, avem în vedere faptul că, în ce privește prezenta cauză, sunt ridicate anumite excepții, pe care Colegiul trebuie să se pronunțe cu prioritate.

5. Cu privire la **prima dintre excepțiile** invocate de către partea reclamată, ce privește neconformitatea petiției nr.5523/26.09.2011, cu art.11 alin.1 lit.b, din Procedura internă de soluționare a petițiilor și sesizărilor, Colegiul Director al CNCD reține că, prezent în cadrul ședinței de audieri din data de 03.10.2011, petentul depune probe la dosarul cauzei, prin care acoperă lipsurile evidențiate de către partea reclamată, conform art.65 alin.1 din Procedura internă de soluționare a petițiilor și sesizărilor.

6. Având în vedere aceste aspecte, **Colegiul Director respinge excepția nulității petiției nr.5523/26.09.2011.**

7. Cât privește **cea de-a doua excepție** invocată de către partea reclamată, respectiv inadmisibilitatea petiției nr.5554/27.09.2011, pe considerentul că petenta, practic supune unui control parlamentar instituția Președintelui României, fapt ce contravine dispozițiilor Constituționale, respectiv art.111, care prevede că, controlul parlamentar vizează doar Guvernul României și celelalte organe ale administrației publice, neexistând de altfel o dispoziție care să prevadă posibilitatea efectuării unei anchete parlamentare în legătură cu activitatea sau faptele Președintelui României.

8. Astfel, reclamatul are în vedere faptul că, CNCD fiind sub controlul Parlamentului României, conform art.16 din O.G. nr.137/2000, republicată, practic se urmărește atragerea unei forme de control parlamentar indirect, ce excede prevederilor constituționale.

9. Potrivit **art.16**, mai sus invocat, „*Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, denumit în continuare Consiliul, este autoritatea de stat în domeniul discriminării, autonomă, cu personalitate juridică, aflată sub control parlamentar și totodată garant al respectării și aplicării principiului nediscriminării, în conformitate cu legislația internă în vigoare și cu documentele internaționale la care România este parte.*”, de asemenea **art.17** din aceeași ordonanță, este prevăzut faptul că „*În exercitarea atribuțiilor sale, Consiliul își desfășoară activitatea în mod independent, fără ca aceasta să fie îngrădită sau influențată de către alte instituții ori autorități publice.*”

10. În acest sens, Colegiul Director consideră că trebuie reamintită **Decizia Curții Constituționale nr.1096/15.10.2008**, prin care se reține că „*Însă această reglementare a ridicat problema existenței unor eventuale presurii politice asupra Consiliului de natură a afecta neutralitatea și autonomia sa în*

raporturile cu Guvernul și cu administrația de stat subordonată acestuia, cu prilejul activității de combatere a discriminării. Pentru aceste motive, prin Ordonanța Guvernului nr.77/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.619 din 30 august 2003, Ordonanța Guvernului nr.137/2000 a fost completată, prevăzându-se că, "în exercitarea atribuțiilor sale, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării își desfășoară activitatea în mod independent, fără ca aceasta să fie îngădită sau influențată de către alte instituții ori autorități publice". Ulterior, în vederea asigurării unei autonomii reale a Consiliului, prin modificările aduse Ordonanței Guvernului nr.137/2000 prin Legea nr.324/2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.626 din 20 iulie 2006, acest organ a fost **plasat sub controlul Parlamentului, control care se limitează la prezentarea unui raport anual cu privire la activitatea desfășurată de Consiliu, potrivit competențelor atribuite prin Ordonanța Guvernului nr.137/2000. Prin urmare, Consiliul își exercită atribuțiile independent, liber de orice influență din partea oricărei instituții ori autorități publice, cu respectarea prevederilor art.1 alin.(4) din Legea fundamentală, care consacră principiul separației și echilibrului puterilor în cadrul democrației constituționale.** (...)În considerarea celor expuse mai sus, Curtea constată că, potrivit dispozițiilor supuse controlului de constituționalitate, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării este un organ administrativ cu atribuții jurisdicționale, care se bucură de independența necesară îndeplinirii actului administrativ-jurisdicțional și respectă prevederile constituționale cuprinse în art.124 privind înfăptuirea justiției și art.126 alin.(5), care interzice înființarea de instanțe extraordinare." Cu alte cuvinte, avem în vedere o jurisdicție administrativă specială, jurisdicție ce presupune respectarea anumitor principii, care de altfel reprezintă substanța activității CNCD, întreaga activitate jurisdicțională în fața CNCD fiind ghidată de respectarea acestor principii, respectiv **asigurarea dreptului la apărare, contradictorialitatea și independența în exercitarea funcției administrativ-jurisdicționale.**

11. Pe cale de consecință, Colegiul Director al CNCD respinge excepția astfel precum aceasta a fost formulată de către partea reclamată.

12. Trebuie precizat faptul că în cadrul motivării prezentei excepții, reclamatul vorbește, deasemenea, despre **o lipsă a calității procesuale active a Comisiei** în speță, respectiv a președintelui acestei comisii, concretizată în faptul că aceasta (n.n. Comisia pentru egalitate de șanse, din Senatul României) nu ar avea dreptul de a sesiza CNCD, în legătură o presupusă faptă de discriminare.

13. Astfel, reținem că prin procedura instituită în fața Consiliului, a fost constituit un ansamblu de mijloace procesuale prin care se realizează protecția judiciară a drepturilor ocrotite de lege, respectiv de O.G. nr.137/2000, republicată. În cadrul acestei proceduri, părțile sunt, de regulă **petentul ca subiect activ, titular al dreptului presupus a fi încălcat, și reclamatul ca subiect pasiv** despre care se susține că ar fi persoana care a încălcat dreptul în speță.

14. Ordonanța 137/2000, republicată mai conferă calitatea de subiect activ și acelor organizații care au ca scop „**protecția drepturilor omului sau care au interes legitim în combaterea discriminării**”

15. Deasemenea, potrivit jurisprudenței procesual civile, sunt stabilite anumite condiții de exercitare a acțiunilor, respectiv: afirmarea unui drept, interesul, calitatea procesuală și capacitatea procesuală.

16. Astfel, afirmarea unui drept trebuie, deasemenea să îndeplinească anumite condiții, respectiv să fie recunoscut și ocrotit de lege, să fie exercitat în limitele sale externe și interne conform dispozițiilor legale, să fie exercitat cu bună credință și să fie actual.

17. Interesul, este definit prin condițiile pe care acesta trebuie să le îndeplinească, respectiv, să fie legitim și juridic, personal și direct, născut și actual.

18. **Calitatea procesuală** presupune existența unei identități între titularul dreptului supus jurisdicției Consiliului și persoana care sesizează încălcarea dreptului în speță (n.n. petentul), relativ la calitatea procesuală activă, precum și între subiectul pasiv al raportului juridic litigios și persoana reclamatului (persoana presupusă a fi încălcat dreptul subiectiv supus litigiului), în ce privește calitatea procesuală pasivă.

19. De reținut faptul că, precum și dispozițiile O.G.nr.137/2000, republicată rețin, uneori legea conferă calitate procesuală activă unor persoane/instituții care nu justifică un interes personal (*procurorul, conform dispozițiilor codului penal*), altelei legea are în vedere anumite instituții/organe ale statului care pot exercita acțiuni prin care se urmărește realizarea/protecția unui drept sau interes general.

20. Astfel, revenind asupra excepției lipsei calității procesuale pasive a Comisiei pentru egalitate de șanse din Senatul României, observăm că reprezentantul acesteia, dna Președinte a Comisiei – L. O. V., a acționat în vederea protecției unui drept/interes legitim general, ce poate fi considerat, într-un final protecția stării de drept, și în special prevenirea și combaterea discriminării, sesizând în calitate de instituție a statului, ce are în competență și atribuție, protecția generală a egalității în drepturi/șanse, iar în special, conform obiectului prezentei petiții, protecția dreptului la demnitate al persoanelor cu dizabilități.

21. Pe cale de consecință, având în vedere că, Comisia a acționat în vederea protecției unui interes legitim, general, Consiliul Director urmează a **respinge lipsa calității procesuale active a Comisiei pentru egalitate de șanse**, din Senatul României.

22. **Raportat la inadmisibilitatea plângerii din perspectiva calității persoanei reclamate și incidența art. 84 alin. (2) teza a II-a din Constituția României**, astfel precum este reținut și în hotărârea nr. 410/17.10.2011 a CNCD, reținem că, potrivit textului invocat, „Președintele României se bucură de imunitate, iar prevederile articolului 72 alineatul (1) se aplică în mod corespunzător”. Art. 72 alin. (1) din Constituția României în vigoare stipulează că „*deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului*”.

23. În soluționarea inadmisibilității plângerii din perspectiva calității persoanei reclamate, Colegiul va analiza competența de a se pronunța pe declarațiile Președintelui României care au fost realizate în exercitarea mandatului sau nu, respectiv dacă „exonerarea răspunderii parlamentarului și a Președintelui

României” prevăzută de art. 84 alin. (2) teza a II-a coroborat cu art. 72 alin. (1) din Constituția României în vigoare se aplică și limitărilor libertății de exprimare prevăzute de art. 30 alin. (6) și alin. (7) din Constituția României, respectiv art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 2 alin. (4) și art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată.

24. Din interpretarea textelor constituționale, rezultă că exonerarea răspunderii parlamentarului și a Președintelui României implică **două condiții**: formele de manifestare ale parlamentarului să nu excedă conținutului specific al mandatului și respectivele forme de manifestare să aibă o legătură directă cu conținutul mandatului (a se vedea I. Deleanu, "Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român" – Tratat, ed. Servo – Sat, 2003, pag. 529). Cu alte cuvinte iresponsabilitatea juridică privește actele intrinseci mandatului, nu cele extrinseci exercițiului acestuia, urmărind să apere libertatea de expresie și de decizie a parlamentarului și a Președintelui. Ceea ce excede, însă, mandatului nu intră sub incidența acestei imunități, parlamentarul și Președintele României nu este peste lege, potrivit art. 16 alin. (2) din Constituția României în vigoare. (I. Muraru ș.a. "Constituția României. Comentarii pe articole." Ed. CH Beck, București, 2008, pag. 683).

25. **În analiza săvârșirii unor presupuse fapte de discriminare de către un parlamentar sau Președintele României, o mențiune se cere însă a fi făcută: prevederile art. 30 alin. (6) și alin. (7) din Constituția României în vigoare cuprind obligații valabile pentru toți cei care se bucură de libertatea de exprimare și, prin urmare, parlamentarii și Președintele României nu pot fi excluși de la îndeplinirea acestora.** (a se vedea "Constituția României – comentată și adnotată" Mihai Constantinescu, Ion Deleanu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Florin Vasilescu și Ioan Vida, Regia Autonomă Monitorul Oficial, 1992, comentariu la art. 70 din Constituția României, art. 72 după revizuirea din 2003; I. Muraru ș.a. "Constituția României. Comentarii pe articole." Ed. CH Beck, București, 2008, pag. 683; I. Deleanu, "Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român" – Tratat, ed. Servo – Sat, 2003, pag. 529 și pag. 791).

26. În acest sens s-a exprimat și Curtea Constituțională a României, care prin decizia nr. 53/2005 arată că "opiniile, judecățile de valoare sau afirmațiile titularului unui mandat de demnitate publică – așa cum este Președintele României, autoritate publică unipersonală, ori cum este conducătorul unei autorități publice –, referitoare la alte autorități (...) rămân în cadrul limitelor libertății de exprimare a opiniilor politice, cu îngrădirile prevăzute de art. 30 alin. (6) și (7) din Constituție" (I. Muraru ș.a. "Constituția României. Comentarii pe articole." Ed. CH Beck, București, 2008, pag. 791).

27. Având în vedere cele prezentate, în analiza săvârșirii unei fapte de discriminare de către un parlamentar sau de către Președintele României nu are relevanță dacă aceștia au săvârșit presupusa faptă de discriminare în exercițiul mandatului sau nu. În ambele situații operează limitările prevăzute la art. 30 alin. (6) și alin. (7) din Constituția României.

28. Raportat la speță, e de avut în vedere că orice luare de cuvânt de către Președintele României este percepută de cetățeni ca realizată în calitatea sa de

Președinte al României, tocmai prin faptul că acesta își păstrează calitatea pe toată perioada mandatului.

29. Declarațiile Președintelui României au o pondere foarte mare și un impact mult mai puternic asupra cetățenilor, din cauza poziției publice ocupate.

30. **Pentru considerentele de mai sus, vom respinge inadmisibilitatea plângerii din perspectiva calității persoanei reclamate și incidența art. 84 alin. (2) teza a II-a din Constituția României, urmează să analizăm obiectul petiției din perspectiva presupusei depășiri a limitei libertății de exprimare prin săvârșirea unei posibile fapte de discriminare prin încălcarea demnității umane a persoanelor cu dizabilități..**

31. Colegiul reține că în speța de față ne raportăm la libertatea de exprimare și corelativ la dreptul de a nu fi supus discriminării. Dreptul de a nu fi supus discriminării constituie unul dintre drepturile fundamentale într-o societate democratică, dreptul la egalitate constituind un drept cu aplicare imediată și nu progresivă având în vedere că discriminarea în sine este un afront adus demnității umane.

32. Conform cu jurisprudența statuată în cadrul CNCD, vezi **hotărârea nr.87 din 02.06.2010**, tratamentul discriminatoriu are de cele mai multe ori ca scop sau ca efect umilirea, degradarea sau interferența cu demnitatea persoanei discriminate, în mod particular, dacă acest tratament se manifestă în public. Tratând pe cineva mai puțin favorabil datorită unor criterii inerente sugerează în primul rând dispreț sau lipsă de respect față de personalitatea sa.

33. Pe de altă parte, dreptul la libertatea de exprimare este garantat în Constituția României, care prevede în art. 30 alin. (1) și (6) că *“(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile”*. Însa libertatea de exprimare, din perspectiva alin.1 al art. 30 trebuie coroborată cu alin.2 din art. 30 care prevede în mod expres că *„(2) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.”*

34. În aceeași argumentație trebuie subliniat faptul că Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice - ratificat de România la 9.XII.1974 – prevede în art. 19 paragraful 3. că *“exercitarea drepturilor prevăzute la paragraful 2 al prezentului articol (dreptul la libertatea de exprimare) comportă îndatoriri și răspunderi speciale. În consecință, ea poate fi supusă anumitor limitări care trebuie însă stabilite în mod expres prin lege și care sunt necesare: a) respectării drepturilor sau reputației altora; b) apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice”*. Astfel, se poate concluziona faptul că dreptul la liberă exprimare nu este un drept absolut și că exercitarea lui trebuie realizată în anumite condiții, de altfel stabilite în considerarea și pentru protejarea demnității persoanei.

35. În cadrul sistemului instituțional regional de protecție a drepturilor omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ratificată de România prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, prevede în art.10 că: *“orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare”* însă precizează în mod expres limitele acestui drept în alineatul 2 al aceluiași articol: *“exercitarea acestor libertăți, (n.n. libertatea de exprimare, de*

opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru ... protecția reputației sau a drepturilor altora.”

36. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, într-o formulă care este preluată aproape ca o clauză de stil în toată jurisprudența sa subsecventă în materie, că **“libertatea de exprimare, garantată de art.10 parag.1, constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului societății și împlinirilor personale.** Subiect al paragrafului 2 al Articolului 10, Libertatea de expresie include **„nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență (de opinia publică) ori considerate inofensive, dar și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică.”** (CEDO, între altele, Lingens vs. Austria, Oberschlick vs. Austria, Sunday Times vs. U.K., Observer și Guardian vs. U.K., Castells vs. Spania, Thorgeirson vs. Islanda, Jersild vs. Danemarca, Goodwin vs. U.K., De Haes și Gijels vs. Belgia, Dalban vs. România).

37. Subiectul de interes public a fost definit în jurisprudența de contencios european drept orice **„chestiune care afectează viața comunității”** (CEDO, cauza Lingens vs. Austria). Interesul public nu se rezumă la chestiunile politice, ci le include și pe cele sociale sau de alt gen care privesc comunitatea. **„Nu există nici un precedent juridic pentru a distinge...între discuția politică și discuția asupra altor subiecte de interes public”** (Decizia CEDO, cauza Thorgeirson vs. Islanda). **„...A lipsi publicul de informații asupra funcționării serviciilor publice înseamnă a ignora un drept fundamental într-o democrație”** (Decizia CEDO, cauza Observer și Guardian vs. Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord).

38. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fundamentat necesitatea protejării libertății de exprimare în primul rând pe valoarea pe care aceasta o reprezintă ca mijloc pentru a asigura buna funcționare a unei societăți democratice. De aici decurge poziția privilegiată acordată liberei discutări a chestiunilor de interes general, atunci când aceasta intră în conflict cu alte valori pe care statul le poate în mod legitim apăra. În acest sens, atunci când este pusă în discuție libertatea discursului „politic” înțeles în sensul cel mai larg, marja de apreciere a autorităților este foarte redusă.

39. În reținerea acestei marje de apreciere a autorităților cu privire la libertatea de exprimare sunt luate în considerare și elemente legate de calitatea specifică pe care o poate avea autorul discursului (ziarist, politician membru al opoziției, funcționar public etc) sau persoana lezată (politician, funcționar public, magistrat, persoană privată etc.) precum și mijlocul prin care a fost difuzat mesajul (presa scrisă, televiziune, radio etc.). Astfel în cazul autorului, care este ziarist sau politician membru al opoziției și care își exprimă ideile și opiniile cu privire la aspecte politice, politicieni, funcționari publici etc, marja de apreciere este restrânsă iar protecția libertății de exprimare este maximă. În cazul autorului funcționar public sau persoană privată care își exprimă opinia sau ideile cu privire

la aspecte ce privesc o altă persoană privată, marja de apreciere este întinsă și protecția libertății de exprimare este restrânsă.

40. Raportându-ne la aspectele care fac obiectul petiției deduse soluționării, Colegiul constată că acestea vizează afirmațiile reclamatului, făcute în contextul participării la o emisiune tv, care în opinia petenților, aduce atingere dreptului la demnitate personală, pe considerentul apartenenței la o anumită categorie, în speță la cea a persoanelor cu dizabilități. Astfel, sub aspectul individualizării și al conținutului afirmației, reținem că partea reclamată a afirmat „Nu, e o copilărie. 80% din români sunt convins că vor să-și aleagă șeful de stat, bun, rău, cât e, dar știu că-l schimbă. Ce te faci cu unul care este pe viață, și pe urmă îți mai lasă și moștenitori. Dacă, Doamne ferește, iese vreunul cu dizabilități, ce te faci? Rămâii cu el șef de stat? Astea sunt deficiențele monarhiilor”, în contextul discutării posibilității de a fi reinstaurată monarhia, a existenței unui asemenea plan.

41. Din punctul de vedere al conținutului afirmației, Colegiul consideră că ne situăm în câmpul liberei discuții a chestiunilor de interes general. Astfel cum a statuat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, interesul general nu se rezumă la chestiunile politice, ci le include și pe cele sociale sau de alt gen care privesc comunitatea (Decizia CEDO în cauza Thorgeirson vs. Islanda).

42. Astfel, prin afirmațiile făcute, reclamatul lasă impresia, că persoanele cu dizabilități nu ar avea capacitatea de a conduce un stat, sau chiar dacă ar conduce un stat, ar exista un real pericol la adresa siguranței aceluși stat (*doamne ferește*). Mai mult, consideră că acest fapt ar constitui o reală deficiență în guvernarea statului (*deficiențele monarhiilor*).

43. Cu toate acestea, trebuie să avem în vedere că afirmația în speță ar putea fi parțial justificată, în sensul în care, ipotetic, am avea în vedere o anumită categorie a persoanelor cu dizabilități, respectiv cele suferinde de **dizabilități psihice**. Astfel, și numai în această situație, ar putea fi pusă în dezbatere publică acest subiect, devreme ce aceste persoane sunt, practic lipsite de capacitate de exercițiu, fapt ce ar veni în contradicție cu dispozițiile legale, cât și cu posibilitatea unei bune guvernării a statului, la un moment dat.

44. Totuși, trebuie să avem în vedere faptul că reclamatul nu face distincția mai sus menționată, iar prin folosirea expresiilor în cauză, induce publicului sentimentul că persoanele cu dizabilități, în general, nu au capacitatea de a conduce, governa sau a ocupa o funcție ce implică decizii ca au în vedere interese de grup sau generale.

45. Din acest punct de vedere, coroborând aspectele reținute mai sus, Colegiul Director se raportează la prevederile art. 2 alin. 5 din O.G. nr.137/2000, cu modificările și completările ulterioare, republicată. Potrivit art. 2 alin.5 *“Constituie hărțuire și se sancționează contravențional orice comportament pe criteriu de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată, vârstă, handicap, statut de refugiat ori azilant sau orice alt criteriu care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant ori ofensiv”*.

46. În acest sens, reținem că în materia legislației nediscriminare, astfel cum este transpus aquis-ul comunitar, pentru a ne găsi în situația unei fapte de hărțuire este necesară întrunirea cumulativă a elementelor constitutive acesteia.

Astfel, fapta de hărțuire se circumstanțiază într-un comportament care poate îmbraca diferite forme. Formularea textului cuprinde sintagma „*orice comportament*”. Sintagma „*orice comportament*” denotă intenția legiuitorului de a cuprinde o arie largă de comportamente, și nu una restrictivă, ceea ce permite reținerea unor calificări diferite în practică, și care pot să varieze de la caz la caz, circumscrise sub forma unor afirmații exprimate prin cuvinte, verbal sau în scris, gesturi, acte sau fapte etc.

47. Motivul sau cauza comportamentului este determinat de un criteriu inerent, care este în mod expres prevăzut de legiuitor, într-o lista neexhaustivă, având în vedere că textul de lege prezintă într-o enumerare cu caractere determinat criteriul de „*rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenența la o categorie defavorizată, vârsta, handicap, statut de refugiat ori azilan*”. Caracterul neexhaustiv este dat de însăși sintagma „*sau orice alt criteriu*” alăturată criteriilor exprese. Sintagma „*sau orice alt criteriu*”, practic oferă posibilitatea reținerii oricărui alt element nespecificat de lege, dar care este materializat ca fapt determinant în săvârșirea formei de discriminare denumită ca hărțuire.

48. Manifestarea comportamentului pe baza oricăruia dintre criteriile prevăzute de lege „*duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant ori ofensiv*”. Acest element constitutiv al hărțuirii, permite reținerea acelor comportamente care, chiar dacă nu au fost săvârșite cu intenție, produc efectul de realizare al unui cadru definit ca „*intimidant, ostil, degradant ori ofensiv*”. Acest aspect este cu atât mai evident cu cât însăși Directiva Consiliului 2000/43/CE privind aplicarea principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de origine rasială sau etnică, definește hărțuirea în art. 2 alin.3 ca „*un comportament nedorit pe bază de etnie sau rasă care are ca scop sau ca efect violarea demnității unei persoane și crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensiv.*”

49. Includerea hărțuirii ca formă de discriminare în aquis-ul comunitaire și transpunerea acestuia în legislația națională este extrem de importantă. Discriminarea nu se manifestă per se, doar sub forma unor prevederi normative sau practici, dar și sub forma comportamentelor care crează un impact asupra mediului în general, variind de la violența fizică la remarci sau afirmații cu caracter rasist, până la ostracizare generală. Această formă de discriminare aduce atingere demnității sub aspect psihic și emoțional persoanelor aparținând unei minorități/comunități sau grup de persoane.

50. Comparativ cu aspectele de fond deduse soluționării, Colegiul nu poate face abstracție de faptul că în cazul autorului, care este ziarist sau politician membru al opoziției și care își exprimă ideile și opiniile cu privire la aspecte politice, politicieni, funcționari publici etc, marja de apreciere a autorității este restrânsă iar protecția libertății de exprimare este maximă. În cazul autorului, funcționar public sau persoană privată care își exprimă opinia sau ideile cu privire la aspecte ce privesc o altă persoană privată, marja de apreciere este întinsă și protecția libertății de exprimare este restrânsă. Or, în cazul de față Colegiul observă că partea reclamată acționează în virtutea funcției pe care o deține.

51. Astfel cum a statuat în jurisprudența sa (între altele Hotărârea nr. 613 din 13.11.2008, Hotărârea 593 din 24.11.2009) Colegiul este de opinie că apartenența la un anumit grup de persoane, nu poate fi privită ca relevantă în legătură directă cu modul în care o persoană sau o comunitate de persoane exercită o anumită funcție sau cu privire la faptele pe care le săvârșește.

52. Întrebarea care se pune în legătură cu aspectele deduse soluționării este în ce măsură asocierea stereotipă a persoanelor cu dizabilități, în general, cu incapacitatea de a conduce/guverna un stat, duce la vreo formă de dezbatere publică capabilă de a conduce la un progres al relațiilor interumane.

53. Mai degrabă, aceste asocieri sunt de natură a produce efecte nedorite, în mod gratuit, asupra acestui grup de persoane, creând un cadru cel puțin intimidant, degradant sub aspectul demnității. Din acest punct de vedere, Colegiul este de opinie că afirmațiile reclamatului, ce fac obiectul prezentei spețe, sub aspectul efectului creat, conduce la atingerea dreptului la demnitate al persoanelor care fac parte din categoria persoanelor cu dizabilități, în sensul prevederilor art. 2 alin.5 din O.G. nr. 137/2000 republicată.

54. Având în vedere art.80 din Constituția României, ce privește Rolul Președintelui României, în opinia Colegiului, nu se poate reține că scopul urmărit prin afirmarea celor expuse în cadrul petiției, a fost acela de a aduce atingere demnității persoanelor cu dizabilități. Însă, hărțuirea ca formă de discriminare cuprinde și acele comportamente care, chiar dacă nu au fost săvârșite cu intenție, produc efectul de realizare al unui cadru definit ca „intimidant, ostil, degradant ori ofensiv”.

55. În acest context, Colegiul **recomandă** părții reclamate să manifeste exigență în raport cu modul în care se exercită dreptul la libertatea de exprimare din prisma reputației sau a drepturilor altora, pentru a asigura respectarea demnității personale și a principiului nediscriminării, garantate în România prin Constituție și O.G. nr. 137/2000, republicată, care prevede în art. 1: „(1) În România, stat de drept, democratic și social, demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate de lege. (2) Principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării sunt garantate...” 4) Orice persoană fizică sau juridică are obligația să respecte principiile enunțate la alin. (2).

Opinie concurentă exprimată de Cazacu Ioana Liana, Haller István, Jura Cristian și Vlaș Claudia Sorina privind încadrarea juridică a faptei

1. Considerăm că sunt incidente și prevederile art. 2 alin. 1 și art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată.

2. Conform art. 2 alin. 1 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată, „*prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infecție HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării*

în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”.

3. Afirmațiile reclamatului care fac obiectul petiției reprezintă o deosebire pe baza dizabilității care are ca efect restrângerea, în condiții de egalitate, a dreptului la demnitate.

4. Conform art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată, „constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intra sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia”.

5. Afirmațiile reclamatului care fac obiectul petiției reprezintă un comportament manifestat în public care vizează atingerea demnității persoanelor cu dizabilitate, totodată crează o atmosferă ostilă, degradantă îndreptată împotriva acestor persoane.

7. Chiar dacă am admite ipoteza că afirmațiile reclamatului care fac obiectul petiției nu au avut ca scop atingerea demnității persoanelor cu dizabilități, trebuie reținute următoarele:

7.1. Practic în toate tratatele internaționale din domeniul discriminării elementul de scop nu are relevanță. (Spre exemplu **Protocolul adițional nr. 12 la Convenția europeană a drepturilor omului**, ratificat de România prin **Legea nr. 103/2006**, art. 1 alin. 1 prevede: „Dreptul de a te bucura de oricare din drepturile prevăzute de lege trebuie să fie asigurat fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”).

7.2. Și legislația din România, la partea generală a **O.G. nr. 137/2000**, republicată, arată că în domeniul discriminării scopul de a discrimina nu are relevanță:

(1) Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

[...]

(3) Sunt discriminatorii, potrivit prezentei ordonanțe, prevederile, criteriile sau practicile aparent neutre care dezavantajează anumite persoane, pe baza

criteriilor prevăzute la alin. (1), față de alte persoane, în afară cazului în care aceste prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluia scop sunt adecvate și necesare.

(4) Orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale.

7.3. Chiar și art. 15 din **O.G. nr. 137/2000**, republicată, referitor la care unii membrii ai Colegiului director consideră că stabilește elementul de intenție directă, formulează: „*acel comportament care are ca scop sau vizează*”. Această formulare este puțin ambiguă, dar nu rezultă elementul de intenție directă. Formularea „*vizează*” poate acoperi o altă formă de culpă, și nu doar intenția directă.

7.4. **O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor**, la art. 1, stabilește: „*constituie contravenție fapta săvârșită cu vinovăție*”. Prin urmare scopul faptei nu are relevanță în domeniul contravențional.

7.5. În nici un caz scopul unei afirmații nu poate fi probat. Astfel dacă am admite ipoteza conform căreia se poate stabili încălcarea dreptului la demnitate doar în situația în care scopul afirmației este atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, această parte a art. 15 al **O.G. nr. 137/2000** nu ar fi niciodată aplicabilă, ceea ce contravine intenției legiuitorului.

8. Având în vedere faptul că există un conflict de drepturi (între libertatea de exprimare și dreptul la demnitate), considerăm că este necesar să stabilim limita dintre cele două drepturi.

8.1. Trebuie precizat că libertatea de exprimare nu este un drept absolut. Atât conform legislației din România cât și în conformitate cu **Convenția europeană a drepturilor omului**, acest drept nu numai că poate, dar chiar trebuie să fie restrâns. Privind libertatea de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului analizează trei aspecte:

1. legalitatea restrângerii, și anume existența unei baze legale interne (arătând că prevederea nu trebuie neapărat să îmbrace forma unei legi scrise), și calitatea normei juridice (legea trebuie să fie accesibilă, precisă și previzibilă în așa fel încât să se înțeleagă restrângerea în mod clar, totodată trebuie să permită estimarea consecințelor faptelor contrare legii);
2. legitimitatea restrângerii, ceea ce trebuie să fie prevăzută de **Convenție** (pentru securitatea națională, integritatea teritorială, siguranța publică, apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății moralei, reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale, pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești);
3. necesitatea restrângerii într-o societate democratică.

8.2.1. Legalitatea restrângerii se regăsește în art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată în **Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 99/8.II.2007**.

8.2.2. Legitimitatea este dată de necesitatea protejării drepturilor altuia. Dreptul la demnitate este garantat și prin art. 1 alin. 3 al **Constituției României** („România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989 și sunt garantate”). Art. 30 alin. 6 al **Constituției României** arată că „Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei nici dreptul la propria imagine”, motiv pentru care Curtea Constituțională a României, prin **Decizia nr. 62 din 18.01.2007**, a anulat abrogarea insultei și calomniei din **Codul penal al României**), pe considerentul că dreptul la demnitate este una dintre valorile supreme: „Obiectul juridic al infracțiunilor de insultă și calomnie, prevăzute de art. 205 și, respectiv, art. 206 din Codul penal, îl constituie demnitatea persoanei, reputația și onoarea acesteia. Subiectul activ al infracțiunilor analizate este necircumstanțiat, iar săvârșirea lor se poate produce direct, prin viu grai, prin texte publicate în presa scrisă sau prin mijloacele de comunicare audiovizuale. Indiferent de modul în care sunt comise și de calitatea persoanelor care le comit — simpli cetățeni, oameni politici, ziarști etc. —, faptele care formează conținutul acestor infracțiuni lezează grav personalitatea umană, demnitatea, onoarea și reputația celor astfel agresați. Dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ele ar conduce la reacția de facto a celor ofensați și la conflicte permanente, de natură să facă imposibilă conviețuirea socială, care presupune respect față de fiecare membru al colectivității și prețuirea în justa măsură a reputației fiecăruia. De aceea, valorile menționate, ocrotite de Codul penal, au statut constituțional, demnitatea omului fiind consacrată prin art.1 alin.(3) din Constituția României ca una dintre valorile supreme.”

8.2.3. Privind necesitatea limitării dreptului de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) a elaborat următorul set de principii:

- a) libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale societății democratice, și una dintre condițiile de bază ale progresului societății și ale autorealizării individuale (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; **LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 41; **CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **OTTO-PREMIINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; **JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 52; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **CEYLAN împotriva TURCIEI** [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, § 74; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și

- 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; GERGER împotriva TURCIEI, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 57/i; SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 58; SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 54; OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/i; ÖZTÜRK împotriva Turciei [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; ŞENER împotriva TURCIEI, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; KARKIN împotriva TURCIEI, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 27; ERDOĞDU împotriva TURCIEI, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 52; ŞENER împotriva TURCIEI, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; İBRAHİM AKSOY împotriva TURCIEI, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, § 51; E.K. împotriva TURCIEI, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 69; GÜNDÜZ împotriva TURCIEI, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 37);
- b) libertatea de exprimare nu vizează doar informațiile sau ideile primite favorabil sau considerate a fi inofensive sau indifferente, ci și cele care offensează, șochează sau incomodează statul sau orice parte a populației; acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și înțelegerii, fără de care nu poate exista o societate democratică; libertatea de exprimare are și excepții, dar care trebuie interpretate în mod strict, iar necesitatea oricărei restrângerii trebuie stabilite în mod convingător (HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; CASTELLS împotriva SPANIEI, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; OTTO-PREMIER-İNSTITUTE împotriva AUSTRIEI, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; INCAL împotriva TURCIEI, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46; FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; CEYLAN împotriva TURCIEI [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, § 74; ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; GERGER împotriva TURCIEI, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 57/ii; OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/i; ÖZTÜRK împotriva Turciei [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; ERDOĞDU împotriva TURCIEI, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 52; ŞENER împotriva TURCIEI, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; ŞENER împotriva TURCIEI, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39/i; E.K. împotriva TURCIEI, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 69; KARKIN împotriva TURCIEI, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 27);
- c) exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități (HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979); astfel, între altele, în contextul opiniilor

religioase și credințelor este legitimat să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit, ofensează alții, profanează sau care reprezintă o ingerință în drepturile lor, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane; statele au o marjă de apreciere când reglementează libertatea de exprimare în relație cu afirmații care ofensează convingerile personale, în special cele morale sau religioase (OTTO-PREMIER-INSTITUTE ÎMPOTRIVA AUSTRIEI, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; WINGROVE ÎMPOTRIVA REGATULUI UNIT, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 52; GÜNDÜZ ÎMPOTRIVA TURCIEI, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 37);

- d) în cazul moralității nu este posibil să se ajungă la un concept uniform european privind semnificația religiei în societate; chiar și în interiorul unui stat pot exista variații ale conceptului; prin urmare nu este posibil să se ajungă la o definiție comprehensivă privind ce reprezintă o limitare permisibilă a libertății de exprimare dacă exprimarea se îndreaptă împotriva sentimentului religios al altora; o marjă de apreciere trebuie lăsat prin urmare autorităților naționale în a stabili necesitatea unei astfel de limitări; această situație însă nu exclude o supervizare din partea CEDO (OTTO-PREMIER-INSTITUTE ÎMPOTRIVA AUSTRIEI, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 50; WINGROVE ÎMPOTRIVA REGATULUI UNIT, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 58);
- e) îndatoririle și responsabilitățile legate de exercitarea libertății de exprimare au o semnificație specială în situații de conflict sau de tensiuni, o grijă particulară trebuie manifestată față de vehicularea prin presă a limbajului urii sau a promovării violenței (SÜREK ȘI ÖZDEMİR ÎMPOTRIVA TURCIEI, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 63; SÜREK ÎMPOTRIVA TURCIEI NR. 4, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 60; ŞENER ÎMPOTRIVA TURCIEI, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 42)
- f) toleranța și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată (GÜNDÜZ ÎMPOTRIVA TURCIEI, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 40);
- g) art. 17 al **Convenției** previne ca grupurile totalitare sau persoanele care incită la ură rasială să exploateze în propriul interes principiile enunțate, întrucât scopul acestor grupări este de a distruge drepturile și libertățile; această prevedere se referă și la activitățile politice (GLIMMERVEEN ȘI HAGENBEEK ÎMPOTRIVA OLANDEI, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; OHENSBERGER ÎMPOTRIVA AUSTRIEI, nr. 21318/93, 2 septembrie 1994);

- h) abuzul cu libertatea de exprimare nu este combatibil cu democrația și drepturile omului, încalcă drepturile altora (**WITZSCH împotriva GERMANIEI**, nr. 7485/03, 13 decembrie 2005);
- i) anumite expresii concrete reprezintă un limbaj al urii, care pot insulta indivizi sau grupuri de persoane, iar aceste expresii nu se bucură de protecția articolului 10 al **Convenției** (**JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 35; **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 41);
- j) atacurile vehemente împotriva grupurilor religioase sau etnice sunt incompatibile cu valorile proclamate și garantate de Convenție, și anume toleranța, pacea socială și nediscriminarea (**NORWOOD împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 23131/03, 16 noiembrie 2004, **IVANOV împotriva RUSIEI**, nr. 35222/04, 20 februarie 2007);
- k) se poate invoca necesitatea restrângerii libertății de exprimare în situația în care există o nevoie publică urgentă; statele au o anumită marjă de apreciere privind existența nevoii, dar această apreciere se completează cu supervizarea europeană atât a legislației cât și a modului de aplicare al legislației de instanțele independente; CEDO este împuternicit să ofere interpretarea în ce măsură restricția sau sancționarea este reconciliabilă cu libertatea de exprimare (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 39; **OTTO-PREMIINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 50; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 53; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 52; **LEHIDEUX și ISORNI împotriva FRANȚEI**, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, § 51; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **CEYLAN împotriva TURCIEI** [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, § 74; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și nr. 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 57/iii; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 58; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 54; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/ii; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **NEWS VERLAGS GMBH & CoKG împotriva AUSTRIEI**, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, § 52; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 53; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **İBRAHİM AKSOY împotriva TURCIEI**, nr. 28635/95, 30 iulie 2000, § 39; **İBRAHİM AKSOY împotriva TURCIEI**, nr. 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, § 53; **E.K. împotriva TURCIEI**, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 71; **KARKIN împotriva TURCIEI**, nr.

43928/98, 23 septembrie 2003, § 29-30; **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 38);

- l) în exercitarea supervizării, CEDO analizează atât conținutul cât și contextul afirmațiilor în cauză; restrângerea trebuie să fie proporțională cu legitimitatea restrângerii, autoritățile trebuie să justifice relevanța și suficiența lor (**JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 52; **LEHIDEUX și ISORNI împotriva FRANȚEI**, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, § 51; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 58; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 54; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/iii; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **NEWS VERLAGS GMBH & CoKG împotriva AUSTRIEI**, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39); trebuie să existe o proporționalitate între impactul afirmației sancționate și sancțiune (**LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 40; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 50; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39); orice formalitate, condiție, restricție sau penalitate impusă considerată a fi necesară într-o societate democratică pentru sancționarea sau chiar prevenirea atacurilor indecente asupra obiectelor venerației religioase trebuie să fie proporțională cu scopul legitim urmărit (**OTTO-PREMINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49);
- m) **Convenția** nu lasă prea mult spațiu restricțiilor în domeniul discursurilor politice sau discursurilor care ating interesul general; permisivitatea privind criticile față de guvern trebuie să fie mai pronunțată decât privind cetățeni privați, chiar și politicieni; într-un sistem democratic acțiunile guvernului trebuie urmărite îndeaproape nu doar de către autoritățile legislative și judiciare, dar și de opinia publică; poziția dominantă ce ocupă guvernul îi recomandă să nu utilizeze sancțiunile penale, întrucât are alte posibilități de a răspunde la atacuri și critici injuste; autorităților competente ale statului rămân suficiente posibilități de a adopta, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsuri de sancționare adecvate fără ca acestea să devină excesive; totuși în situația în care afirmațiile incită la violență împotriva unor persoane sau oficiali ori împotriva unui segment al societății, autoritățile statului se bucură de o apreciere mai largă când examinează necesitatea restrângerii libertății de exprimare (**CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 58; **INCAL**

- împotriva TURCIEI, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 54; GERGER împotriva TURCIEI, nr 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 60; SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 61; SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 57; OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI, nr 24246/94, 8 iulie 1999, § 46; ERDOĞDU împotriva TURCIEI, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 62; ŞENER împotriva TURCIEI, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 40; İBRAHİM AKSOY împotriva TURCIEI, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, § 52; E.K. împotriva TURCIEI, nr 28496/95, 7 februarie 2002, § 70; KARKIN împotriva TURCIEI, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 28);
- n) libertatea de exprimare are o importanță specială pentru politicieni sau persoanele alese ca reprezentanții unui electorat, care trebuie să-și atragă atenția asupra preocupării lor; limitarea libertății de exprimare pentru un politician aflat în opoziție sau pentru un parlamentar solicită un examen mai temeinic din partea CEDO (CASTELLS împotriva SPANIEI, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; INCAL împotriva TURCIEI, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46);
- o) fără dubii, libertatea discursului politic nu este absolut prin natura sa, statele pot introduce restricții și sancțiuni, CEDO având rolul final de a analiza compatibilitatea acestor măsuri cu libertatea de exprimare (INCAL împotriva TURCIEI, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 53)
- p) presa joacă un rol esențial într-o societate democratică; deși nu trebuie să treacă de anumite limite, cum ar fi privind securitatea națională, integritatea teritorială, amenințarea cu violență, prevenirea dezordinii și criminalității, respectarea reputației și drepturilor altora, necesitatea de a preveni transmiterea unor informații confidențiale, are sarcina de a oferi — într-o manieră conformă cu obligațiile și responsabilitățile sale — informații și idei de interes public, în particular în chestiuni politice, inclusiv cele care divid societatea dar și cele care prezintă justiția; libertatea presei reprezintă unul din cele mai bune posibilități de a crea o opinie privind ideile și atitudinile liderilor politici; libertatea jurnalistică acoperă posibila recurgere la un grad de exagerare, chiar și provocare (LINGENS împotriva AUSTRIEI, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 41-42; CASTELLS împotriva SPANIEI, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; DE HAES și GIJSELS împotriva BELGIEI, nr. 19983/92, 24 februarie 1997, § 37; FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 58; SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 59; SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 55; OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI, nr 24246/94, 8 iulie 1999, § 44; ERDOĞDU împotriva TURCIEI, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 52; ŞENER împotriva TURCIEI, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 41);
- q) presa nu are doar dreptul ci și obligația de a prezenta informații de interes public conform dreptului publicului de a primi aceste informații

(**JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31);

- r) nu se protejează doar informația în sine, dar și forma prin care se aduce la cunoștința opiniei publice (**JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31);
- s) stabilirea pedepselor este în principiu de competența instanțelor naționale, CEDO consideră totuși că aplicarea pedepsei închisorii pentru o infracțiune în domeniul presei nu este compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor, decât în circumstanțe excepționale, mai ales atunci când au fost grav afectate alte drepturi fundamentale, ca de exemplu în cazul utilizării limbajului urii sau incitării la violență (**CUMPĂNĂ și MAZĂRE împotriva ROMÂNIEI**, nr. 33348/96, 17 decembrie 2004, § 115);
- t) principiile privind libertatea de exprimare vizează și funcționarii publici, deși este legitimat ca statul să impună față de ei obligația discreției, ținând cont de statutul lor special (**AHMED și alții împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 65/1997/849/1056, 2 septembrie 1998, § 56).

8.2.4. Acest set de principii trebuie considerat ca fiind un întreg, limita dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitate nu poate fi analizat doar în contextul unora dintre aceste principii, omițându-i pe celelalte.

8.2.5. Cum arată aceste principii, nici politicienii nu au libertate absolută de exprimare (lit. o), iar în societățile democratice trebuie să se sancționeze orice formă de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță (lit. f). În principal, o declarație este protejată dacă nu ofensează gratuit și contribuie la orice formă de dezbateră publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane. Declarația care face obiectul petiției nu are un astfel de caracter, cum s-a arătat la pct. 5.

9. În concluzie, considerăm că fapta prezentată în petiție reprezintă discriminare conform art. 2 alin. 1, art. 2 alin. 5 și art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată.

Red.: H.I.

Opinie majoritară exprimată de Cazacu Ioana Liana, Haller István, Jura Cristian, Vasile Alexandru Vasile și Vlaș Claudia Sorina privind sancționarea faptei

1. **Ordonanța nr. 137/2000**, republicată, la art. 26 alin. 1, prevede sancționarea faptelor de discriminare cu amendă contravențională, fără să specifice posibilitatea aplicării sancțiunii de avertisment, ceea ce arată că legiuitorul a considerat că aceste fapte, prin gravitatea lor, trebuie sancționate ca atare.

2. **Ordonanța nr. 2/2001**, actualizată, la art. 7 alin. 3, prevede că avertismentul poate fi aplicat și în cazul în care o astfel de sancțiune nu este expres prevăzută de lege (alin. 3), arătând că „*avertismentul se aplică în cazul în care fapta este de gravitate redusă*”.

3. Discriminarea prezentată de petent afectează un grup de persoane (cea a persoanelor cu dizabilități), ceea ce, în conformitate cu art. 26 alin 1 al **O.G. nr. 137/2000**, trebuie sancționată mai sever.

4. Directivele Uniunii Europene în domeniu și jurisprudența Curții Europene de Justiție solicită statelor membre Uniunii Europene aplicarea de sancțiuni efective, proporționale și descurajante. Neaplicarea unei amenzi contravenționale nu se poate considera a fi o sancțiune efectivă și descurajantă. Proporționalitatea se poate asigura prin acordarea graduală a amenzii, în funcție de gravitatea faptei, între limitele stabilite de lege.

5. Faptele au fost comise de o persoană cu cea mai importantă funcție din România, ceea ce accentuează gravitatea faptei.

6. Totuși, considerăm că aplicarea unui avertisment contravențional își atinge scopul și este în concordanță cu jurisprudența CEDO în domeniu, care acordă o libertate de exprimare mai largă politicienilor și care stabilește că ingerința autorităților trebuie să fie minimă în situația declarațiilor exprimate de politicieni. Această poziție a fost exprimată și de participanții instituțiilor similare din întreaga Uniune Europeană cu ocazia conferinței „**Conflicts between the Right to Equal Treatment and other Fundamental Rights**”, care a avut loc la Viena în perioada 12-13 septembrie 2011, cu privire la afirmațiile care nu intră sub incidența legislației penale.

Red.: H.I.

Opinie separată formulată de Asztalos Csaba Ferenec, membru Colegiu director

1. Analiza urmărește să stabilească dacă în acest caz s-a depășit limita libertății de exprimare și în consecință se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit. Demersul va avea în vedere întreaga declarație a reclamatului, nu doar partea sesizată de petent.

2. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie

- să fie prevăzută de lege (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă),
- să urmărească un scop legitim,
- să fie necesară într-o societate democratică (în acest caz analiza vizează faptul dacă declarația conține elemente de incitare la ură și crearea unei atmosfere ostile, umilitoare și degradante la adresa persoanelor cu dizabilități, faptă ce impune protecția demnității umane a cetățenilor vizați, respectiv necesitatea rezultată din lipsa unor alte instrumente de a corecta astfel de derapaje) și
- să fie proporțională cu scopul urmărit (Corneliu Bărsan, *Convenția europeană a drepturilor omului*, vol. I. Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801).

3. Prima cerință, cea a existenței unei prevederi legale care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare,

este îndeplinită de art. 2 alin. (4) și art. 15 din O.G. 137/2000 care trebuie coroborat cu art. 2 alin. (8) din O.G. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. **Ambele texte normative sunt previzibile și accesibile**, deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

4. Petenții consideră că prin astfel de exprimări din partea unui demnitar al statului se aduce atingere demnității umane a cetățenilor români, persoane cu dizabilități prin stigmatizarea, crearea unei atmosfere ostile, degradante și umilitoare la adresa acestora. Din solicitarea petentului reiese că **scopul legitim urmărit** de o eventuală ingerință a statului prin constatarea și sancționarea declarației reclamatului, ca fiind o faptă de discriminare este protecția demnității umane a cetățenilor, persoane cu dizabilități. Protecția cetățenilor, persoane cu dizabilități constituie un scop legitim și **trebuie să apreciem dacă declarația în speță încalcă dreptul la demnitate sau se încadrează în limitele libertății de exprimare**.

5. În nenumăratele decizii asupra libertății de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că acest drept „acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și acele care șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței, spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică. Principiile enumerate sunt cu atât mai importante atunci când în discuție este presa” (CEDO, Lingens c. Austriei, nr. 9815/82, hotărârea din 08.07.1986).

6. În cazul de față analizăm declarația unei persoane care ocupă cea mai înaltă funcție de demnitate din stat, cea de Președinte. Din perspectiva analizei limitelor libertății de exprimare, această calitate poate fi asemănată cu cea a oamenilor politici sau a funcționarilor publici. Libertatea de exprimare este prețioasă pentru orice persoană dar în mod deosebit **are un caracter indispensabil pentru persoanele alese în funcții de demnitate publică, pentru partidele politice și pentru membrii acestora**, deoarece ei reprezintă pe cei care le dau votul, răspund preocupărilor acestora și le apără interesele (a se vedea Corneliu Bârsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, Comentată și adnotată, vol. I, pag. 750, pct. 66). Ingerința în limitele libertății de exprimare a unei persoane aflate în funcție de demnitate publică induce responsabilități deosebite instituțiilor statului.

7. ***Una din principalele caracteristici ale democrației constă în posibilitatea pe care ea o oferă de a rezolva prin dialog, fără a se recurge la violență, problemele pe care le are de soluționat un stat, chiar și atunci când acestea sunt extrem de dificile sau stânjenitoare, iar democrația se "hrănește" din libertatea de exprimare". (ibidem, pct. 66).***

8. Totuși, este esențial pentru politicieni ca atunci când se exprimă **în public să evite comentarii care pot răspândi și conduce la creșterea intoleranței** (Feret v. Belgium (no. 1561/07 din 16 iul. 2009).

9. În acest sens se exprimă și Curtea Constituțională a României care a arătat că "statutul constituțional al Președintelui și al primului-ministru, precum și rolul acestora în cadrul democrației constituționale îi obligă să își aleagă forme adecvate de exprimare, astfel încât criticile pe care le face la adresa unor puteri ale statului să nu se constituie în elemente ce ar putea genera conflicte juridice de natură constituțională între acestea".

10. Pornind de la jurisprudența Curții Constituționale, apreciez că **statutul constituțional al Președintelui și rolul acestuia în cadrul democrației constituționale îl obligă să își aleagă forme adecvate de exprimare, astfel încât prin declarațiile sau comunicatele publice să evite comentarii care pot răspândi și conduce la creșterea intoleranței.**

11. Analiza în context a declarației arată că suntem în prezența unor afirmații ale reclamatului, Președintele României, realizate în cadrul unui interviu în direct, la un post de televiziune privat, cu acoperire națională. În cadrul acestui interviu s-au pus în discuție mai multe subiecte de pe agenda politică internă și externă a României. Un subiect a vizat forma de guvernământ din România. Raportat la acest subiect, partea reclamată a declarat următoarele: „Nu, e o copilărie. 80% din români sunt convins că vor să-și aleagă șeful de stat, bun, rău, cât e, dar știu că-l schimbă. Ce te faci cu unul care este pe viață, și pe urmă îți mai lasă și moștenitori. Dacă, Doamne ferește, iese vreunul cu dizabilități, ce te faci? Rămâi cu el șef de stat? Astea sunt deficiențele monarhiilor.”

12. Interpretarea relevă faptul că partea reclamată a folosit o exprimare neglijentă cu privire la posibilitatea unei persoane cu dizabilități de a ocupa funcții de demnitate publică. Astfel, este evident că persoanele cu dizabilități pot ocupa funcții de demnitate publică. Ocuparea unei funcții de demnitate publică, în orice sistem constituțional, presupune anumite condiții, printre care se regăsește și condiția ca persoana în cauză să dispună de capacitate de exercițiu.

13. În acest caz, dacă interpretăm că declarația părții reclamate privește toate persoanele cu dizabilități, indiferent de natura dizabilității, atunci suntem în prezența unei declarații eronate. Dacă interpretăm că partea reclamată s-a referit doar la persoanele cu dizabilități care determină pierderea capacității de exercițiu, atunci această afirmație este conformă realității, în această situație, inclusiv în monarhie, imposibilitatea exercitării prerogativelor datorită pierderii capacității de exercițiu, conduce la înlocuirea pretendentului la tron.

14. În modul cel mai evident, susținerea părții reclamate nu a fost dirijată împotriva persoanelor cu dizabilități.

15. Prin această neglijență în declarație, nu putem să identificăm o acțiune de restrângere, înlăturare a recunoașterii, folosinței sau exercitării a drepturilor și libertăților fundamentale sau a celor prevăzute de lege. Atingerea demnității umane a persoanelor cu dizabilități este doar una potențială și doar în cazul celei de a doua interpretări, fără a necesita o intervenție a statului prin constatarea unei fapte contravenționale și aplicarea unei amenzi contravenționale.

16. În acest caz, apreciez că o condamnare publică a declarației, supusă analizei este o măsură necesară, suficientă și proporțională într-o societate democratică pentru a corecta o exprimare neglijentă, interpretabilă venită din partea unei persoane care deține o funcție de demnitate publică.

17. Prin condamnarea publică a declarației în speță se atrage atenția asupra exprimării neglijente, asupra responsabilității pe care o au persoanele în funcții de demnitate publică de a evita comentarii care pot răspândi și conduce la creșterea gradului de marginalizare a grupurilor vulnerabile, în acest caz a persoanelor cu dizabilități. Prin declarațiile lor, persoanele aflate în funcții de demnitate publică trebuie să contribuie la creșterea toleranței și a diversității.

18. Pentru considerentele de mai sus, apreciem că faptele sesizate nu constituie fapte de discriminare **în sensul de fapte contravenționale**, potrivit art. 2 alin. (1) și alin. (4) din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, declarațiile supuse analizei sunt în limitele libertății de exprimare potrivit art. 30 alin. (6) și alin. (7) din Constituția României, coroborat cu art. 2 alin. (8) din O.G. 137/2000, republicată și art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Opinie separată a membrului în Colegiul Director al C.N.C.D., Dragoș Tiberiu Niță

1.1 În legătură cu fondul dezbaterilor privind plângerea dedusă soluționării **îmi exprim opinia separată în raport de opiniile exprimate de Colegiu**, considerând că se impun a fi precizate anumite nuanțe interpretative.

1.2 Referindu-se la afirmații care pot face obiectul unor plângeri deduse soluționării, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a statuat în mod constant, în jurisprudența sa, că este necesară examinarea întregului complex de împrejurări în care anumite cuvinte au fost rostite. Astfel, utilizarea unor sintagme referitoare la anumite categorii de persoane trebuie analizate raportat la întreg conținutul unor declarații, având în vedere modul și locul în care au fost făcute, motivul, punctele de vedere ale celor care le-au scris sau prezentat, precum și contextul în care au fost făcute. **A analiza o sintagmă și a disocia înțelesul ei de orice împrejurări în legătură cu aceasta, ar presupune izolarea artificială a unui aspect particular și abstracția întregului context, ceea ce ar fi de natură a induce posibile erori de interpretare.**

1.3 Pornind de la premisa învederată de petenți în plângerea adresată Consiliului, anume că în conținutul unei emisiuni TV, reclamatul a afirmat „Nu, e o copilărie. 80% din români sunt conștienți că vor să-și aleagă șeful de stat, bun, rău, cât e, dar știu că-l schimbă. Ce te faci cu unul care este pe viață, și pe urmă îți mai lasă și moștenitori. Dacă, Doamne ferește, iese vreunul cu dizabilități, ce te faci? Rămâii cu el șef de stat? Astea sunt deficiențele monarhiilor” **poate fi relevant a stabili dacă reclamatul a pus în discuție un aspect legat de persoanele cu dizabilități sau tema a fost cu totul alta.**

1.4 Astfel, putem constata fără tăgadă că partea reclamată vorbind despre sistemul monarhic a pledat pentru sistemul republican, pe care îl consideră incomparabil mai deschis în ceea ce privește posibilitatea de a alege șeful statului, în comparație cu sistemul monarhic datorită succesiunii ereditare. Reclamatul subliniază problema justificată a situației în care un succesor are o dizabilitate de natură a-l pune în imposibilitate de a conduce un stat. **Raportarea**

petenților la cazuri în care o persoană cu dizabilitate a condus o țară nu are relevanță pentru că dizabilitatea nu este un impediment general, existând situații de notorietate în care persoane cu dizabilitate și-au asumat responsabilități importante, ci numai atunci când poate constitui o cauză concretă liber exprimată a persoanei în cauză de a-și asuma conducerea unei țări.

1.5 Analizând întregul context constatăm că partea reclamată nu a făcut o afirmație discriminatorie la adresa persoanelor cu dizabilități, ci în cadrul pledării pentru actualul sistem republican a considerat necesar a sublinia că succesiunea ereditară poate avea în situații concrete, individualizate, unele deficiențe. Afirmația făcută de partea reclamată poate îmbrăca cel mult forma unei afirmații neglijente susceptibile de interpretare și care nu îmbracă forma unei contravenții așa cum este reglementată de lege.

1.6 Astfel, afirmațiile reclamate se încadrează în limitele libertății de exprimare cu precizarea că nu s-a adus atingere unui drept. Dreptul la libertatea de exprimare este garantat în Constituția României, care prevede în art. 30 alin. (1) și (6) că *“(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile”*. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, într-o formulă care este preluată aproape ca o clauză de stil în toată jurisprudența sa subsecventă în materie, că *“libertatea de exprimare, garantată de art.10 parag.1, constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului societății și împlinirii personale*. Subiect al paragrafului 2 al Articolului 10, Libertatea de expresie include *„nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență (de opinia publică) ori considerate inofensive, dar și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică.”* (CEDO, între altele, Lingens vs. Austria, Oberschlick vs. Austria, Sunday Times vs. U.K., Observer și Guardian vs. U.K., Castells vs. Spania, Thorgeirson vs. Islanda, Jersild vs. Danemarca, Goodwin vs. U.K., De Haes și Gijels vs. Belgia, Dalban vs. România). Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fundamentat necesitatea protejării libertății de exprimare în primul rând pe valoarea pe care aceasta o reprezintă ca mijloc pentru a asigura buna funcționare a unei societăți democratice.

1.7 Este însă evident că afirmațiile făcute de partea reclamată poate da naștere la interpretări și reacții subsecvente. Astfel de interpretări, cum este cazul de față dedus soluționării, **trebuie să fie circumscrise bunei-credințe**, pentru că nu există element de incitare, tema nefiind legată de persoanele cu dizabilități, ci de faptul că un sistem politic este mai deschis în ceea ce privește posibilitatea de a alege, decât altul.

1.8. În concluzie, nu pot fi aplicate în cauză prevederile O.G. 137/2000, republicată.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, **cu 5 voturi pentru și 2 împotriva** ale membrilor prezenți la ședință,

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Respingerea excepției nulității petiției nr.5523/26.09.2011, invocată de partea reclamată;
2. Respingerea excepției lipsei calității procesuale active a Președintei Comisiei pentru egalitate de șanse;
3. Respingerea excepției privind legitimarea procesuală activă a petentei Lia Olguța Vasilescu în cadrul procedurii jurisdicționale desfășurată în fața Consiliului Național entru Combaterea Discriminării;
4. Respingerea excepției imunității conform art.84 din Constituția României, excepție invocată de partea reclamată;
5. Aspectele sesizate intră sub incidența prevederilor art. 2 alin.5 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată;
6. Sancționarea părții reclamate T B cu avertisment, potrivit 26 alin.1 din Ordonanța de Guvern nr.137/2000 republicată privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare;
7. Clasarea dosarului;
8. Se va răspunde părților în sensul celor hotărâte;
9. O copie a hotărârii se va transmite părților

VI. Modalitatea de plată a amenzii

Nu este cazul

VII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita.

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, în termen de 15 zile de la data primirii, potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicată și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.**

Membrii Colegiului Director prezenți la ședință:

ASZTALOS CSABA FERENC - Membru

CAZACU IOANA- Membru

HALLER ISTVAN - Membru

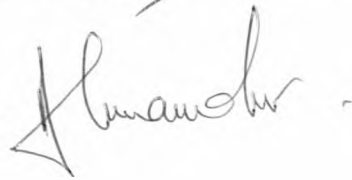
JURA CRISTIAN - Membru

DRAGOȘ TIBERIU NIȚĂ- Membru

VASILE ALEXANDRU VASILE - Membru

VLAȘ CLAUDIA SORINA- Membru

Hotărâre redactată de către:

Vasile Alexandru Vasile – Membru Colegiul Director al CNCD

Vasile Daniel – Asistent Colegiul Director al CNCD

Data redactării: 01.11.2011

Notă: prezenta Hotărâre emisă potrivit prevederilor legii și care nu este atacată în termenul legal, potrivit **OG 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii 554/2004 a contenciosului administrativ**, constituie de drept titlu executoriu.

